2-ŞÖBA · ÇORVAÇILIK VA HAYVONLAR MAHSULDORLIGI

BALIQSHILIQ SUW HÁWIZLERINDE SUW SAPASI KÓRSETKISHLERI HÁM OLARDIŃ BALIQ SALAMATLIĠINA TÁSIRI

Dauletova Zamira Abdugapbarovna Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar Universiteti Nukus filiali Zooinjeneriya kafedrasi úlken oqıtıwshısı, Muratniyazova Aysulıw, Berdimuratov Axmed, Nasirov Abat Suw bioresursları hám akvakultura 3 – kurs studentleri

DOI
10.66073/ReFocus-Conf/1311094
NASHR SANASI
13.11.2026 · Nukus
SAHIFALAR
465–467
NASHR HAMKORI
Research Focus
ISSN 2181-3833

IQTIBOS UÇUN Dauletova Z.A., Muratniyazova A., Berdimuratov A., Nasirov A. Baliqshiliq suw háwizlerinde suw sapasi kórsetkishleri hám olardiń baliq salamatliģina tásiri // Veterinariya meditsinasi va çorvaçilikdagi dolzarb muammolar va ularning yeçimlari: xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik anjuman materiallari. – Nukus, 2026. – B. 465–467. – DOI: 10.66073/ReFocus-Conf/1311094

ANNOTASIYA Bul maqalada balıqshılıq suw basseynlerinde suwdıń sapasınıń balıqlardıń salamatlıģına, ósiwine hám jasap qalıwına tásiri sáwlelendirilgen. Suwdaģı erigen kislorod muģdarı, temperatura, pH kórsetkishi hám de ammiak hám basqa pataslandırıwshı zatlardıń balıqlar organizmine tásiri kórip shıģılģan. Sonday-aq, suwdıń sapasın turaqlı qadaģalaw hám balıqlar ushın qolaylı jasaw sharayatların jaratıwdıń áhmiyeti bayan etilgen.

TAYANISH SÓZLER *balıqshılıq, suw sapası, erigen kislorod, suw temperaturası, pH, ammiak, pataslanıw, balıqlar salamatlıģı.*

KIRISIW

Balıqshılıqtı nátiyjeli rawajlandırıwda suw basseynleriniń sapası úlken áhmiyetke iye. Suw balıqlardıń tábiyiy jasaw ortalıģı bolıp, onıń fizikalıq, ximiyalıq hám biologiyalıq qásiyetleri balıqlardıń salamatlıģı, ósiwi hámde jasap qalıwına tikkeley tásir kórsetedi. Sol sebepli balıq jetistiriletuģın suw basseynlerinde suwdıń sapasın turaqlı qadaģalaw balıqshılıq xojalıqlarınıń áhmiyetli wazıypalarınan biri bolıp esaplanadı.

Suw sapasın bahalawda erigen kislorod muģdarı, temperatura, vodorod kórsetkishi (pH), sonday-aq, ammiak hám basqa pataslandırıwshı zatlar muģdarına ayrıqsha itibar beriledi. Bul kórsetkishlerdiń normadan shetke shıģıwı balıqlarda fiziologiyalıq stressti júzege keltiriwi, azıqlanıwı hám ósiwin tómenletiwi hám ayırım jaģdaylarda keselleniw hám óliw qáwpin arttırıwı múmkin.

Suw sapasınıń ózgeriwi tábiyiy faktorlar, suw basseynindegi biologiyalıq procesler hám insan iskerligi menen baylanıslı bolıwı múmkin. Máselen, suwdagi organikalıq zatlardıń tarqalıwı erigen kislorod muģdarın azaytıwı, temperaturanıń kóteriliwi bolsa suwdıń kislorodti saqlaw qábiletin tómenletiwi múmkin.

Usı maqalanıń maqseti balıqshılıq suw basseynlerindegi tiykarǵı suw sapası kórsetkishlerin tallaw hám olardıń balıqlardıń salamatlıǵı, ósiwi hám jasap qalıwına tásirin ilimiy dárekler tiykarında sáwlelendiriwden ibarat. Sonday-aq, suwdıń sapasın turaqlı baqlap barıw hám balıqlar ushın qolaylı jasaw sharayatların támiyinlewdiń áhmiyeti kórip shıǵıladı.

SUWDA ERIGEN KISLORODTIŃ BALIQ SALAMATLIǴINA TÁSIRI

Kislorod balıqlardıń dem alıwı hám organizmdegi tirishilik proceslerініń normal ótiwi ushın zárúr. Balıqlar sagaqları arqalı suwda erigen kislorodti ózlestiredi. Suwdaǵı kislorod muǵdarı balıqlardıń túrine, suw temperaturasına, suw háwiziniń biologiyalıq jaǵdayına hám organikalıq zatlar muǵdarına baylanıslı.

Kislorod jetispewshiligi balıqlardıń azıqlanıwı hám ósiwin tómenletiwi, stress jaǵdayın júzege keltiriwi hám qıyın sharayatlarda olardıń ólimine sebep bolıwı múmkin. Suw basseynlerinde kislorod muǵdarı kúni-túni ózgerip turadi. Atap aytqanda, suw ósimlikleri hám suw otlarınıń fotosintezi sebepli kúndiz kislorod muǵdarı artıwı, túnde bolsa dem alıw hám organikalıq zatlardıń tarqalıwı nátiyjesinde azayıwı múmkin.

Sonıń ushın balıqshılıq xojalıqlarında erigen kislorod muǵdarın turaqlı ólshew, ásirese, kislorod azayıwı qáwpi joqarı bolǵan waqıtlarda suwdıń jaǵdayın baqlaw áhmiyetli esaplanadı.

SUW TEMPERATURASI HÁM PH KÓRSETKISHLERINIŃ ÁHMIYETI

Suw temperaturası balıqlardıń zat almasıwı, azıqlanıwı, ósiwi hám kislorodqa bolǵan talabına tásir etiwshi áhmiyetli faktor. Hár bir balıq túriniń jasawı hám normal rawajlanıwı ushın ózine tán temperatura sharayatı bar. Temperaturanıń keskin ózgeriwi balıqlarda stressti kúsheytiwi múmkin. Bunnan tısqarı, suw temperaturasınıń kóteriliwi onda eriwi múmkin bolǵan kislorod muǵdarın azaytadı.

Suwdıń pH kórsetkishi onıń kislotalı yamasa siltili qásiyetin bildiredi. pH mánisiniń hádden tıs tómenlewi yamasa kóteriliwi balıqlardıń fiziologiyalıq jaǵdayına unamsız tásir kórsetiwi múmkin. Sonday-aq, pH ammiaktıń záhárlilik dárejesine de tásir etedi. Sol sebepli suw basseynlerinde temperatura hám pH kórsetkishlerin turaqlı tekseriw, olardıń ózgeriwin baqlap barıw zárúr.

SUWDIŃ PATASLANIWI HÁM ZÁHÁRLI ZATLARDIŃ TARQALIWI

Suw basseynleriniń pataslanıwı balıqshılıqta ushırasatuǵın áhmiyetli ekologiyalıq mashqalalardan biri. Suwǵa awıl xojalıǵı aqabaları, turmıslıq shıǵındılar hám basqa pataslandırıwshı zatlardıń túsiwi suwdıń ximiyalıq quramın ózgertiwi múmkin. Bunday zatlar muǵdarınıń artıwı balıqlardıń salamatlıǵına qáwip tuwdıradı.

Balıqlar bólip shıǵaratuǵın shıǵındılar hám jem qaldıqlarınıń tarqalıwı nátiyjesinde suwda ammiak toplanıwı múmkin. Ammiaktıń záhárliligi onıń suwdagı muǵdarı, pH hám temperaturaga baylanıslı. Ayırım sharayatlarda ammiak balıqlardıń sagaqları hám basqa fiziologiyalıq proceslerine zıyan jetkeriwi múmkin. Organikalıq zatlardıń artıqsha toplanıwı bolsa mikroorganizmler tárepinen kislorodtıń kóbirek sarplanıwına alıp keledi.

Suw pataslanıwınıń aldın alıw ushın balıqshılıq basseynlerine túsetuǵın shıǵındılardı qadaǵalaw, suwdıń sapasın turaqlı tekseriw hám xojalıqta durıs basqarıw ilajların qollanıw talap etiledi.

 https://doi.org/10.66073/ReFocus-Conf/1311094

SUW SAPASIN QADAĠALAW HÁM PROFILAKTIKALIQ ILAJLAR

Balıqlardıń salamatlıǵın saqlaw hám balıqshılıq ónimdarlıǵın arttırıwda suwdıń sapasın turaqlı qadaǵalaw úlken áhmiyetke iye. Bunıń ushın suwdagi erigen kislorod muǵdarı, temperatura, pH hám ammiak sıyaqlı kórsetkishler tiyisli ásbaplar yaki laboratoriya usılları járdeminde aniqlanadi.

Suwdıń sapasın jaqsılaw ushın balıqlardı normada azıqlandırıw, jem qaldıqları hám organikalıq shıǵındılardıń artıqsha toplanıwına jol qoymaw, zárúr sharayatlarda aeratsiya úskenelerinen paydalanıw múmkin. Aeratsiya suwdı kislorod penen bayıtıwǵa járdem beredi. Sonday-aq, suw háwiziniń jaǵdayın turaqlı baqlap barıw hám anıqlanǵan mashqalalardı óz waqtında saplastırıw balıqlardıń stresske ushırawı hám nabıt bolıw qáwpin azaytıwǵa xızmet etedi.

Suw sapası kórsetkishleri barlıq balıq túrleri ushın birdey bolmaǵanlıǵı sebepli, qadaǵalaw nátiyjelerin bahalawda balıq túri, onıń jası hám jetistiriw sharayatların esapqa alıw kerek.

JUWMAQ

Balıqshılıq suw basseynlerinde suwdıń sapası balıqlardıń salamatlıǵı, ósiwi hám jasap qalıwına tásir etiwshi tiykarǵı faktorlardan biri bolıp esaplanadı. Erigen kislorod muǵdarı, suw temperaturası, pH hám pataslandırıwshı zatlar balıqlardıń fiziologiyalıq jaǵdayına hám de rawajlanıwına tásir kórsetedi. Bul kórsetkishlerdiń qolaysız ózgeriwi azıqlanıw hám ósiwdiń tómenlewine, stress jaǵdayınıń kúsheyiwine hám ayırım sharayatlarda ólim qáwpiniń artıwına alıp keliwi múmkin.

Sol sebepli balıqshılıq xojalıqlarında suwdıń sapasın turaqlı qadaǵalaw, azıqlıqtan aqılǵa uǵras paydalanıw, pataslanıwdıń aldın alıw hám zárúr jaǵdaylarda suwdı kislorod penen bayıtıw ilajların qollanıw áhmiyetli. Suw ortalıǵın durıs basqarıw balıqlardıń salamatlıǵın saqlaw hám turaqlı balıq jetistiriwdi támiyinlewge járdem beredi.

PAYDALANILǴAN ÁDEBIYATLAR

1. Власов В. А. Рыбоводство: учебное пособие. — 2-е изд., стер. — Санкт-Петербург: Лань, 2022. — 352 с.
2. K.M.Atanazarov, X.A.Mamatov “Akvakultura” Samarqand-2025 191 bet
3. Xolmirzayev D., Haqberdiyev P.S., Shohimardonov D.R., Shaptaqov E.S. Baliqchilik asoslari: o‘quv qo‘llanma. — Toshkent: “Ilm Ziyo”, 2016. — 249 b.
4. Husenov S.Q., Niyazov D.S. Baliqchilik: o‘quv qo‘llanma. — Toshkent: O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2013. — 336 b.
5. Boyd, C.E., Tucker, C.S. Pond Aquaculture Water Quality Management. — Boston: Kluwer Academic Publishers, 1998. — 700 p
6. Lucas, J.S., Southgate, P.C., Tucker, C.S. (eds.). Aquaculture: Farming Aquatic Animals and Plants. — 3rd ed. — Hoboken: Wiley-Blackwell, 2019. — 672 p.